

การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ: บทบาทพยาบาล กับการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน Integrative Literature Review: Nurses' Role for Child Health Promotion in Early Childhood

ศิริณี อิ่มน้ำขาว* วีระชัย อิ่มน้ำขาว**

Siranee Imnamkhao,* Weerachai Imnamkhao**

*,** วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก จ.มหาสารคาม

*,** Srimahasarakham Nursing College, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute,

Maha Sarakham Province

* Corresponding Author: siranee@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการเกี่ยวกับบทบาทพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้สมวัย ป้องกันการเกิดพัฒนาการล่าช้า เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสืบค้นงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2564 จาก 5 แหล่งสืบค้น ดังนี้ 1) ฐานข้อมูลดิจิทัล ได้แก่ CINHAL, PubMed, Science Direct, Google scholar, ThaiJo 2) ฐานข้อมูลห้องสมุดสำหรับสืบค้นเอกสารที่เป็นรูปเล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

ผลการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ พบว่า มีงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 57 เรื่อง สรุปบทบาทพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนได้เป็น 9 ประเด็นหลัก คือ 1) พัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนและเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง 3) เป็นผู้จัดการและประสานงานสุขภาพชุมชน 4) สนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาสมอง 5) เชื่อมประสานความร่วมมือในการติดตาม ฝ้าระวัง ส่งต่อระหว่างสหวิชาชีพและแผนกที่เกี่ยวข้อง 6) การแนะนำผู้ดูแลเด็กวัยก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับการดูแลเด็กในการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ที่เหมาะสม 7) บูรณาการการส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของสมอง และพัฒนาการเด็ก 8) ปรับรูปแบบการดูแลตามบริบทหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และ 9) เป็นนักวิจัย นักวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กให้มีความพร้อมสำหรับการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสู่ช่วงวัยถัดไปอย่างเหมาะสม

Received: August 31, 2021; Revised: November 4, 2021; Accepted: November 19, 2021

คำสำคัญ: การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ บทบาทพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ เด็กก่อนวัยเรียน

Abstract

This article aimed to review the nurses' role for child health promotion in early childhood and to promote normal development as well as to prevent delays in development. Data were systematically collected by searching relevant literature during 2011 - 2021. The database search of relevant journals remained ongoing right up to the completion of this study. The searching strategy focused on five, databases namely CINHALL, PubMed, Science Direct, Google scholar, and ThaiJo. 2) Library searches of various documents included articles, research reports, and qualified thesis. The instruments were research data record form and quality assessment form. Fifty-seven articles reached the inclusion criteria.

The results highlighted the importance of nurses' role in promoting health for early childhood. They were divided into nine issues including 1) developing the potential of parents and those involved in health promotion of early childhood, 2) promoting the family and community involvement and emphasize the family as the center, 3) being a manager and coordinator of community health to promote child development, 4) providing a safe environment to facilitate learning and brain development, 5) cooperating in monitoring, surveillance, referrals to a multidisciplinary team, 6) providing caregiver guidelines about child care using new technology and monitoring appropriate use of social media, 7) integrated care to promote physical, brain and child development, 8) shifting and adapting care based on the current situation, and 9) being a researcher to develop the body of knowledge to promote health for early childhood which in turn improve the quality of children to be ready for growth and development for the coming of age.

Keywords: integrative literature review, nurses' role, health promotion, early childhood

บทนำ

การปฏิบัติงานของพยาบาลตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย ข้อบังคับของวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ครอบคลุม 4 ลักษณะงานหลัก คือ ด้านปฏิบัติการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการบริการ บทบาทของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค

การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ¹ การสร้างเสริมสุขภาพในประชากรทุกช่วงวัยมีความสำคัญเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติตัวเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ครอบคลุมตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้สูงอายุ จาก การบริการพยาบาลในปัจจุบันที่มีบริบทเปลี่ยนไป ตามความต้องการของผู้รับบริการและสถานบริการสุขภาพ รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นยุคของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท รูปแบบการ

ดำเนินชีวิตของผู้ดูแลเด็กที่ต้องทำงานนอกบ้าน จำเป็นต้องนำเด็กมารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียนหรือเดย์แคร์ รวมทั้งการให้ผู้สูงอายุ ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนแทนพ่อแม่ การพัฒนาคุณภาพ ของเด็กซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ามาก และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะ เด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัย ซึ่งหมายถึง เด็ก ตั้งแต่ระยะแรกเกิดถึง 6 ปี เป็นช่วงโอกาสทองของ การเรียนรู้ในการวางรากฐานของชีวิต เนื่องจากเด็ก วัยนี้เป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าวัยอื่น อีกทั้งมีรูปแบบของพัฒนาการในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ที่มีความสำคัญเมื่อเทียบกับวัยอื่น และมีการศึกษา พบว่า การพัฒนา คุณภาพเด็กหรือการลงทุนในเด็กก่อนวัยเรียนเป็น การลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด²

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านคุณภาพ เด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัยของไทย ผลการ สสำรวจพัฒนาการ 6 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2442, 2447, 2550, 2553, 2557 และ 2560 พบว่า เด็กปฐมวัยมี แนวโน้มของพัฒนาการสมวัยลดลงเหลือร้อยละ 71.70, 72.00, 67.7, 73.40, 72 และ 67.50 ตามลำดับ รายงานการวิจัยของกรมอนามัยในปี พ.ศ. 2561 พบเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยโดยรวมในด้านการเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและ สติปัญญา การเข้าใจและการใช้ภาษา ด้านการ ช่วยเหลือตนเองและสังคม ร้อยละ 67³ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังมีเด็กปฐมวัย ร้อยละ 33 ที่ยังมีพัฒนาการ ล่าช้า นอกจากนี้ยังพบว่า มีการศึกษาวิจัยการประเมิน พัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงบริหารหรือทักษะ สมอง (Executive Function: EF) ซึ่งเป็นการทำ หน้าที่ของสมองส่วนหน้าในการเชื่อมประสานการ ทำหน้าที่ของสมองส่วนต่างๆ และเป็นสิ่งที่มี ความสำคัญต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ในเด็กไทย อายุ 2 - 6 ปี ใน พ.ศ. 2558 - 2559 พบมีพัฒนาการ ด้านทักษะสมองล่าช้า ประมาณร้อยละ 30 สรุปให้

เห็นว่า เด็กก่อนวัยเรียนของไทยมีพัฒนาการล่าช้า มากถึงร้อยละ 33 และมีพัฒนาการด้านทักษะ สมองล่าช้า ร้อยละ 30⁴ แสดงถึงปัญหาของเด็ก ก่อนวัยเรียนของไทยมีพัฒนาการไม่สมวัย บทบาท ของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพและการส่งเสริม พัฒนาการเด็กตั้งแต่วัยก่อนเรียนจึงมีความสำคัญ

บทบาทของการส่งเสริมสุขภาพเด็ก เป็น บทบาทสำคัญโดยเฉพาะพยาบาลเด็ก พยาบาล ครอบครัวและชุมชน โดยเป็นการปฏิบัติการ พยาบาลให้แก่ผู้รับบริการวัยเด็กและครอบครัวที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับส่งเสริมสุขภาพเด็ก การ ประเมินพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทาง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งในภาวะปกติและ ในภาวะเจ็บป่วย ครอบคลุมถึงส่งเสริมการทำบทบาท หน้าที่ของครอบครัวและชุมชน ในการช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือและป้องกันปัญหา ด้านพัฒนาการและพฤติกรรมร่วมกัน จากปัญหา ของพัฒนาการเด็กไทยที่ไม่สมวัยจำนวนมาก ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม ในการช่วยกันแก้ไข้ปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพ เด็กก่อนวัยเรียนให้พร้อมสำหรับการเติบโต พร้อม ในการเรียนรู้ และมีพัฒนาการตามวัยต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของ พยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน จะมีส่วนช่วยให้พยาบาลได้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อเป็น แนวทางในการปฏิบัติตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และนำมากำหนดแนวทางป้องกันและแก้ปัญหา ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมตามบทบาท อิสระ สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์โลกที่ เปลี่ยนแปลงไป การค้นพบปัญหาพัฒนาการผิดปกติ ตั้งแต่ระยะแรก และรีบให้การกระตุ้นส่งเสริม พัฒนาการอย่างเหมาะสม (Early intervention) จะทำให้เด็กกลับมามีพัฒนาการใกล้เคียงปกติ หรือปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเมื่อมีปัญหา

รุนแรงมาแล้ว⁵ ปัจจุบันพบว่า มีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนมากขึ้น แต่มีความหลากหลายและมีข้อจำกัดของงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีและบริบทที่แตกต่างกัน ทำให้ได้ผลสรุปที่ต่างกัน องค์ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กจึงยังกระจัดกระจาย และในสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคโลกดิจิทัล มีความจำเป็นต้องใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการประกอบการตัดสินใจในการนำองค์ความรู้และผลการวิจัยไปใช้ จากปัญหาดังกล่าวในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นพยาบาลเด็กและพยาบาลครอบครัวและชุมชน จึงสนใจที่จะทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการเกี่ยวกับบทบาทพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีความชัดเจนในรายละเอียดการทำบทบาทของการส่งเสริมสุขภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรด้านการพยาบาล ด้านการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการนำข้อค้นพบไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กไทยมีคุณภาพและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการเกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

วิธีการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ (Integrated literature reviews) โดยใช้แนวทางของ Whittemore & Knaf⁶ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ระบุปัญหา (Problem identification) 2) คัดเลือกแหล่งสำหรับสืบค้นวรรณกรรม (Literature search data) 3) การประเมิน (Evaluation) 4) การ

วิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) และ 5) การนำเสนอ (Presentation)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสำหรับการสืบค้นเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการเกี่ยวกับการแพทย์และการพยาบาล ดังนี้ 1) ฐานข้อมูลดิจิทัล ได้แก่ CINAHL, PubMed, Science Direct, Google scholar, ThaiJo 2) ฐานข้อมูลห้องสมุดสำหรับสืบค้นเอกสารที่เป็นรูปเล่ม ได้แก่ บทความวิชาการ รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้ 1) เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพ 2) เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี 3) เป็นเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาและทำการเผยแพร่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2554 - 2564 และ 4) เป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นภาษาไทย ได้แก่ “บทบาทพยาบาล” “การส่งเสริมสุขภาพเด็ก” “เด็กก่อนวัยเรียน” และคำสำคัญในการสืบค้นภาษาอังกฤษ ได้แก่ “Nurse role” “Child health promotion” และ “Early childhood”

การประเมินคุณภาพงานวิจัย ผู้เขียนเป็นผู้ประเมินคุณภาพของงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือของ Effective Public Health Practice Project (EPHPP)⁷ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อการประเมิน 8 หัวข้อ ได้แก่ 1. การคัดเลือกเอกสารแบบมีอคติ (Selection bias) ของผู้เขียนและผู้ร่วมศึกษา 2. การออกแบบการศึกษา (Study design) 3. ตัวแปรแทรกแซง (Confounders) 4. การปกปิด (Blinding) 5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection) 6. การถอนตัวออก (Withdrawals and drop-outs) 7. ความสมบูรณ์ของกิจกรรม (Intervention integrity) และ 8. การวิเคราะห์

(Analyses) โดยผู้เขียน 2 คนเป็นผู้ประเมินให้คะแนน การประเมินในแต่ละหัวข้อ ดังนี้ 1 = แข็งแกร่ง (ไม่มีการให้คะแนนที่อ่อน) 2 = ปานกลาง (มีหนึ่งคะแนนที่อ่อน) 3 = อ่อน (การให้คะแนนที่อ่อน สองครั้งขึ้นไป) จากนั้นผู้เขียนและผู้ร่วมศึกษาทำการสรุปร่วมกันในการให้คะแนน สรุปว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ เลือกวิจัยที่แข็งแกร่งและปานกลางตามเกณฑ์คัดเข้าเอกสารมาใช้ในการทบทวนฯ ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยใช้ Critical Appraisal Skills Program (CASP)⁸ ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถาม 10 ข้อคำถาม ได้แก่ 1) งานวิจัยมีข้อมูลที่ชัดเจนหรือไม่ 2) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเหมาะสมหรือไม่ 3) การออกแบบงานวิจัยมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ 4) กลยุทธ์ที่ใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมกับเป้าหมายของการวิจัยหรือไม่ 5) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยหรือไม่ 6) มีการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมอย่างเหมาะสมหรือไม่ 7) มีการพิจารณาประเด็นด้านจริยธรรมหรือไม่ 8) การวิเคราะห์ข้อมูลมีความเข้มงวดเพียงพอหรือไม่ 9) มีผลการวิจัยที่ชัดเจนหรือไม่ 10) งานวิจัยมีคุณค่าแค่ไหน โดยให้คะแนนการประเมินในแต่ละข้อ ดังนี้ ใช่ = 1, ไม่สามารถบอกได้ = 2, ไม่ใช่ = 3 คะแนน⁶ ผู้เขียนและผู้ร่วมศึกษาทำการคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์ประเมินและพิจารณาว่ามีค่าคะแนนผ่านเกณฑ์ใช่ มากกว่า 6 ข้อ (60%) ขึ้นไปมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนดำเนินการนำงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 57 เรื่อง ซึ่งเป็นบทความวิจัยต่างประเทศ จำนวน 35 เรื่อง และประเทศไทย จำนวน 22 เรื่อง เข้าทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหา สารระใน

งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยการอ่านซ้ำๆ ยังไม่ตีความหรือเปรียบเทียบ เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของงานวิจัยให้ชัดเจน จากนั้นสรุปข้อค้นพบจากการศึกษาในส่วนของบทบาทพยาบาล ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัย และจับประเด็นหลัก (Theme) และประเด็นย่อย (Subtheme) ที่ได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาเทียบเคียงกัน ร่วมกับพิจารณาจากประโยค คำ วลี แนวคิด จากสาระสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบ สามารถสรุปผลการศึกษาที่ได้จากการจับประเด็นหลัก ได้ดังนี้

ผลการศึกษา

ผลการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการเกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน พบการทำบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลักการส่งเสริมสุขภาพเด็กได้ 9 ประเด็นหลัก จากประเด็นหลักรายละเอียดจากการสังเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก

บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กของต่างประเทศครอบคลุม 9 มิติ ประกอบด้วย การส่งเสริมการสร้างบทบาทผู้ปกครอง การให้คำแนะนำและการสนับสนุนการดำเนินการด้านการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีศักยภาพในการจัดการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การประยุกต์ทฤษฎี หลักการ และวิธีการของการเลี้ยงดูโดยมารดาและโปรแกรมการดูแลเด็ก การให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ของมารดากับเด็ก การดำเนินการจัดการดูแลแม่และเด็ก การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงเครือข่ายทางสังคม การให้คำแนะนำสำหรับการใช้ชีวิตของการเป็นผู้ปกครอง และการใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ⁹ ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นหลักที่ 1 ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมของบทความวิจัยในประเทศไทยที่พบว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครอง เนื่องจากมีการศึกษายืนยันว่า ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและโดยตรงในการส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านในช่วงปฐมวัย เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดผูกพัน เข้าใจพฤติกรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กมากที่สุด รวมทั้งสามารถติดตามส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ทุกช่วงวัย^{10,11} จึงมีการศึกษาวิจัยเน้นการพัฒนา ศักยภาพของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ให้สามารถเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการ 1) สร้างความตระหนักในการป้องกันและแก้ปัญหา 2) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในชุมชน และ 3) วางแผนแก้ไขปัญหาพัฒนาการเด็กไม่สมวัยร่วมกัน¹² ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญของการพัฒนา ศักยภาพของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก โดยมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เช่น

1.1 การนำรูปแบบของการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ที่เรียกว่า แอนดราโกจี ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ (2) จัดโครงสร้างเพื่อการวางแผน (3) วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ (4) ผู้เรียนกำหนดทิศทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง (5) ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้

ให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ และ (7) การประเมินผลโดยช่วยให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ และวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตนซ้ำ

1.2 ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและตั้งประสบการณ์มาใช้และบูรณาการตามนโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตัวเองในด้านต่างๆ และยึดการตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ปกครอง ช่วยให้การเรียนรู้เรื่องการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็ก¹³

1.3 ให้ความสนใจกับการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียนโดยส่งเสริมการตั้งศักยภาพของผู้ปกครองในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก เพื่อกระตุ้นการทำงานของสมองในการเชื่อมประสานกับการทำหน้าที่ของสมองส่วนหน้ากับส่วนต่างๆ เพื่อให้มีพัฒนาการสมวัย เช่น โปรแกรม FAMILY MATTER ที่ฝึกฝนการพัฒนาการควบคุมตนเองและการพัฒนาสมอง (EF) การควบคุมการยับยั้งและความทรงจำในการทำงาน¹⁴ โปรแกรมการจัดการด้านภาษาสำหรับผู้ปกครอง โดยการอ่านหนังสือ เล่านิทาน ชวนเด็กพูดคุยเพื่อส่งเสริมทักษะภาษาเด็กได้พร้อมกับโปรแกรมการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบิดามารดา โปรแกรมการสอนโดยใช้วิดีโอเกมและสื่อสามมิติ¹⁵⁻¹⁶ ซึ่งพบว่า การใช้วิดีโอเป็นสื่อที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจและมีสมาธิจดจ่ออยู่กับกิจกรรมนั้นๆ แต่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลต้องมีผู้ปกครองคอยดูแล และสังเกตพฤติกรรมและกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนและเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ผลการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 4 เรื่อง^{12,17-19} พบว่า บทบาทของพยาบาลอนามัย

ชุมชนในระบบสุขภาพใหม่ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพให้มากขึ้นไปเรื่อยๆ กับการพัฒนาสมรรถนะและการสร้างองค์ความรู้โดยเฉพาะการทำวิจัยของพยาบาล เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ¹⁷ โดยการเปิดโอกาสให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน นอกจากนี้ในขอบเขตของการทำงานอนามัยโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นเน้นการให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นศูนย์กลางเพิ่มมากขึ้นเพื่อป้องกันและส่งเสริมภาวะสุขภาพของเด็กประกอบด้วย การจัดบริการด้านสุขภาพ ด้านวิชาการ ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนมีการจัดทำแผนการปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ จัดทำสถิติและรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย รวมทั้งการกระตุ้นให้โรงเรียนมีการจัดหาเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นที่เพียงพอ ดูแลห้องพยาบาลให้ถูกสุขลักษณะ ติดต่อประสานงานและตรวจสอบสุขภาพ ประเมินภาวะโภชนาการ บันทึกสมุดแบบบันทึกสุขภาพและเป็นผู้ประสานงาน สนับสนุนความช่วยเหลือกับหน่วยงานต่างๆ¹⁸ โดยเชื่อมโยงกับบทบาทของการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองให้สามารถทำบทบาทของการเป็นบิดามารดาหรือการเป็นผู้ปกครองในการส่งเสริมสุขภาพ และการประเมินพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนอย่างต่อเนื่องไปพร้อมๆ กับการจัดการแก้ปัญหาพัฒนาการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน¹² สอดคล้องกับแนวทางการมีส่วนร่วมตามหลักการสร้างเสริมสุขภาพในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดกฎบัตรออตตาวา ในงานดำเนินงานอนามัยโรงเรียนที่เน้นการเพิ่มสุขภาวะครอบคลุมการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การสร้างเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความร่วมมือของครอบครัวและชุมชน¹⁹

สำหรับบทบาทพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความเจ็บป่วยและต้อง

เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ควรเปิดโอกาสให้ครอบครัวมีส่วนร่วมขณะเด็กรักษาในโรงพยาบาล เนื่องจากการเจ็บป่วยของเด็กวัยก่อนเรียน ที่ต้องการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เด็กต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งที่อยู่สิ่งแวดล้อมและภาวะสุขภาพ ข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่างๆ จากการเจ็บป่วยหรือการรักษา ทำให้เด็กเกิดความเครียดและแสดงพฤติกรรมทางพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กป่วยวัยก่อนเรียนเท่าที่ทำได้ หรือจัดให้หอผู้ป่วยเด็กเป็นแบบห้องรวมญาติ (Rooming in) เพื่อให้ครอบครัวเฝ้าหรือเยี่ยมได้ตามเวลาที่สะดวก พยาบาลต้องมีการให้ข้อมูลและกระตุ้นครอบครัวพูดคุยสัมผัสตัวเด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก²⁰ รวมทั้งการปฏิบัติการพยาบาลตามทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมที่ให้ความสำคัญใน 3 ลักษณะคือ 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด รวมทั้งดูแลเด็กในขณะที่อยู่ที่สถานพัฒนาเด็ก 2) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในการติดต่อประสานงานกันเพื่อความต่อเนื่องของการสร้างเสริมสุขภาพ 3) การมีหน้าที่ในการสร้างเสริมสุขภาพตามบทบาทของผู้ดูแลเด็กทั้งที่บ้าน สถานพัฒนาเด็ก และครอบครัว ในการติดตามดูแลการเจริญเติบโตและการส่งเสริมภาวะโภชนาการอย่างต่อเนื่อง²¹

3. เป็นผู้จัดการและประสานงานสุขภาพชุมชน

บทบาทของพยาบาลชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเพื่อให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพที่ต่อเนื่อง มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การเยี่ยมบ้าน ซึ่งจะช่วยให้พยาบาลได้รับรู้เกี่ยวกับปัญหาที่หลากหลาย จึงต้องเป็นผู้จัดการและประสานงานสุขภาพชุมชน โดยการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน สื่อสาร และประสานงานกับผู้นำชุมชนใน

การวางแผนร่วมกันในการเยี่ยมบ้าน พร้อมกับการจัดการทางอารมณ์อย่างเหมาะสมของพยาบาลในการรับฟังและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า กรณีการเยี่ยมบ้านแล้วพบครอบครัวที่มีปัญหาในการเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะความเครียดของครอบครัวที่มีผลกระทบต่อเด็กและการที่เด็กเกิดความเครียดจะเป็นตัวกระตุ้นการทำหน้าที่ของสมองซึ่งมีความสำคัญที่พยาบาลได้รับรู้ปัญหาในบริบทของครอบครัว ถือเป็นโอกาสให้ครอบครัว ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน พัฒนาทักษะการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก ก่อให้เกิดคุณภาพและส่งผลดีต่อเด็กก่อนวัยเรียนได้²² ถือเป็นบทบาทของการเป็นผู้จัดการและทำหน้าที่ในการประสานกับเครือข่ายตามบทบาทการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างเสริมสร้างสุขภาพ โดยใช้แนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชน²³ และติดตามประเมินผลของการปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพและกระตุ้นพัฒนาการเด็กของครอบครัวให้การช่วยเหลือติดตามประเมินผลลัพธ์ ก่อให้เกิดการจัดการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อคุณภาพเด็กได้

4. สนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาสมอง

พยาบาลทั้งในหอผู้ป่วย สถานศึกษา และในชุมชนมีบทบาทสำคัญของการให้คำแนะนำและสนับสนุน พร้อมจัดให้มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กครอบคลุมการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางความคิด กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นพลังการสร้างจินตนาการ ส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำ สภาพแวดล้อมทางอารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การมีบรรยากาศที่ร่มเย็น รื่นรมย์ ให้ความสุข หรือสนุกสนาน หรือให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ มีมุมประสบการณ์ต่างๆ มีการจัดเตรียม

ของเล่นให้เหมาะกับพัฒนาการและวัตถุประสงค์ของการเล่น ของเล่นเพื่อการเล่นบทบาทสมมติที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กรณีที่เด็กอยู่ในหอผู้ป่วย พยาบาลสนับสนุนหรือจัดสิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยให้มีสถานที่กว้าง ปลอดภัย มีมุมหรือห้องสำหรับเล่น สีสดใส มีลายการ์ตูน เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มีความสุขเหมือนอยู่ที่บ้าน ส่วนในสถานศึกษาจะต้องสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และสังคมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค นอกจากอาคารสถานที่ซึ่งต้องการป้องกันโรค ครอบคลุมการจัดเก็บและกำจัดขยะ/ของเสียอย่างถูกวิธี การบำบัดน้ำเสียอย่างถูกวิธี การกำจัดพาหะนำโรคต่างๆ ด้วย^{16,20,24}

5. เชื่อมประสานความร่วมมือในการติดตาม เฝ้าระวัง ส่งต่อระหว่างสหวิชาชีพและแผนกที่เกี่ยวข้อง

บทบาทพยาบาลในการเชื่อมประสานความร่วมมือในการติดตาม เฝ้าระวัง ส่งต่อระหว่างสหวิชาชีพและแผนกที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งในเด็กที่มีสุขภาพดีที่ต้องมีการส่งต่อเรื่องการรับวัคซีน การส่งเสริมพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสมในแผนกสุขภาพเด็กดีและการส่งต่อเด็กก่อนวัยเรียนที่พบว่ามีปัญหาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านความเครียดและข้อจำกัดต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการมีพัฒนาการล่าช้าและการเจริญเติบโตไม่สมวัย จากปัญหาความวิตกกังวลจากการแยกจาก การสูญเสียการควบคุม ความกลัวต่อการเจ็บปวด และผลกระทบของการเจ็บป่วย นอกจากการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วยการรวบรวมข้อมูล วางแผนการส่งเสริมพัฒนาการ ประเมินพัฒนาการโดยใช้เครื่องมือคัดกรอง วางแผน การพยาบาลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเตรียมจิตใจเด็กก่อนรับไว้ในโรงพยาบาลพร้อมเปิดโอกาสให้ครอบครัวมีส่วนร่วมและจัดสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก²⁰

เมื่อเด็กก่อนวัยเรียนออกจากโรงพยาบาล มีความจำเป็นต้องติดตามอย่างต่อเนื่องโดยส่งต่อที่คลินิกเด็กดี การส่งต่อข้อมูลให้กับเครือข่ายบริการ บริการสุขภาพทั้งระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คลินิกเด็กดีของเครือข่ายบริการสุขภาพโรงพยาบาลชุมชน โดยยึดหลักการตรวจคัดกรอง เฝ้าระวังการเจริญเติบโตและพัฒนาการ รวมทั้งแบบตรวจประเมินพัฒนาการ แบบบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เหมือนกันหรือรูปแบบใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมบริการกับโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพในเครือข่ายบริการสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาการให้คำปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ โดยมีพยาบาลและกุมารแพทย์ร่วมกันตอบคำถามหรือส่งการรักษา เพื่อเพิ่มความมั่นใจแก่พยาบาลและเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ รวมถึงโรงพยาบาลที่เป็นโรงพยาบาลที่ดูแลหลักทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ครอบคลุมกิจกรรมที่ต้องดำเนินการด้านการดูแลสุขภาพ เช่น การตรวจฟัน การตรวจร่างกายเด็ก การส่งต่อผลการประเมินสุขภาพของเด็กแก่ผู้ปกครอง²⁵ รวมทั้งการให้คำแนะนำสำหรับผู้ปกครองให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในช่วงของการพาเด็กมารับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี รวมทั้งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำล่วงหน้าแก่ ผู้ปกครอง (Anticipatory guidance) ถึงการเจริญเติบโตและลำดับขั้นพัฒนาการในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อสามารถกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการก้าวหน้ามากที่สุดตามศักยภาพที่มีอยู่²⁶

6. การแนะนำผู้ดูแลเด็กวัยก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับดูแลเด็กในการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ที่เหมาะสม

เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันในยุคโลกเทคโนโลยี พ่อแม่ผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยอุปกรณ์ไอทีที่ส่งผลกระทบต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของเด็ก เนื่องจากการวิจัย พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาทางอารมณ์และทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ลดลง เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมน้อยลง ส่งผลให้เด็กก่อนวัยเรียนมีปัญหาด้านพัฒนาการทางสังคม พยาบาลจึงมีบทบาทในการให้คำแนะนำพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เน้นการจัดกิจกรรมให้เด็ก “เล่น” กับสื่อที่หลากหลายร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่จะช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวและใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ มากกว่าการใช้สายตาจากการมองเห็นจออุปกรณ์เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แนะนำผู้ดูแลเด็กเล่นเกมที่เป็นการแข่งขันและใช้ความรุนแรง เพื่อลดการติดเกม ความเครียด และการลอกเลียนแบบพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเกม กำหนดกฎกติกาและตารางเวลาในการเล่นอุปกรณ์ให้ชัดเจนและเคร่งครัดไม่ควรปล่อยให้เด็กเล่นติดต่อกันนานหลายชั่วโมงไม่ตามใจ เพื่อช่วยให้เด็กมีทักษะการคิด เรียนรู้ และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม²⁷

7. บูรณาการการส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของสมอง และพัฒนาการเด็ก

การส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนให้ความสำคัญกับการบูรณาการการส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของสมองและพัฒนาการเด็ก เพื่อให้เด็กมีสุขภาพดี สมส่วน และพัฒนาการสมวัย มีความพร้อมสำหรับการเติบโตสู่ช่วงวัยเรียนต่อไป บทบาทของพยาบาลจึงควรจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพฤติกรรมเด็กในด้านการเฝ้าระวังปัญหาการเจริญเติบโตไม่สมวัย²⁸ การดูแลด้านโภชนาการ และการติดตามภาวะโภชนาการ การเจริญเติบโต พร้อมกับการส่งต่อ

และการมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กในการดูแลที่บ้าน เด็กก่อนวัยเรียนที่สามารถเรียนรู้และเกิดองค์ความรู้และเด็กมีพฤติกรรมหรือปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมที่กำหนดให้ จะทำให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดีทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านได้ อันจะส่งผลต่อการลดปัญหาสุขภาพได้ในระยะยาวต่อไป²⁹

นอกจากนี้การบูรณาการการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือในบทบาทของพยาบาลในคลินิกเด็กดี ควรเน้นการให้การดูแลช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพของผู้ปกครองในการส่งเสริมสุขภาพเด็กและการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร โดยให้คำแนะนำการกระตุ้นพัฒนาการของสมอง เน้นการให้การดูแลและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของสมอง ครอบคลุมการนอนหลับพักผ่อน การรับโภชนาการที่ดี การออกกำลังกายและการเล่นกลางแจ้ง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้ดูแลและเด็ก ส่งต่อการดูแลระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กกับครอบครัวเพื่อให้การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเกิดความต่อเนื่อง พร้อมเป็นผู้คอยให้ความรู้ ช่วยเหลือสนับสนุนการดูแลทั้งรายที่พัฒนาการปกติและพัฒนาการล่าช้า พร้อมส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน²⁴

8. ปรับรูปแบบการดูแลตามบริบทหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้พยาบาลจำเป็นต้องมีการดูแลสุขภาวะของเด็กปฐมวัยแบบ New normal เนื่องจากเด็กก่อนวัยเรียนต้องปรับเปลี่ยนการเรียนจากที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือเดย์แคร์ เนิสเซอร์รี่ มาเรียน เล่นที่บ้านหรือครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ตามสถานการณ์ความรุนแรงของโรค ส่งผลให้พยาบาล

ต้องทำงานเชิงรุกในการปรับเปลี่ยนการดูแลให้เป็นไปตามสถานการณ์ เช่น การแนะนำให้ผู้ดูแลให้ความสำคัญกับการดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ติดตามข้อมูลข่าวสารของโรคอย่างสม่ำเสมอ ดูแลสุขภาวะของเด็กปฐมวัยซึ่งเกี่ยวข้องกับความรัก ความอบอุ่น และความชื่นชม การสนับสนุนให้เด็กทำการบ้านและกิจกรรมด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเล่น การจัดการกับความกลัว ความกังวล และการนอนไม่หลับของเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความผ่อนคลาย การจัดเตรียมความพร้อมและปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทางร่างกาย และการสอนมาตรการป้องกันเชิงบวกให้เด็ก³⁰

9. เป็นนักวิจัย นักวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

จากสถานการณ์การดูแลสุขภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมที่มีมากขึ้น พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพทุกมิติ การทำบทบาทของพยาบาลในการเป็นนักวิจัย นักวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน เป็นการนำผลการวิจัยลงสู่การปฏิบัติและส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการพัฒนางานและคุณภาพเด็กก่อนวัยเรียน ตัวอย่างเช่น ผลงานวิจัยแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มุ่งเน้นผลลัพธ์คุณภาพ การจัดบริการสำหรับครอบครัว และได้นำเสนอแบบบันทึกข้อมูลพัฒนาการประจำตัวของเด็กเฉพาะราย ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบันทึกข้อมูลร่วมกัน เพื่อใช้เป็นหลักฐานที่แสดงประสิทธิภาพและผลสำเร็จของการส่งเสริมพัฒนาการ³¹

บทวิจารณ์

ในการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งให้ความสำคัญกับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เป็นวัยทองของชีวิตที่การเจริญเติบโตและพัฒนาการเจริญเติบโตและพัฒนาการสูงสุดในภาพรวมของบริบทต่างๆ ของการทำบทบาทพยาบาลในหอผู้ป่วยเด็ก คลินิกเด็กดี และบทบาทพยาบาลในชุมชน ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในบริบทของการส่งเสริมสุขภาพและการประเมินพัฒนาการ การปฏิบัติการพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก พยาบาลควรมีการนำกระบวนการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินภาวะสุขภาพ การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผล มาใช้ในบทบาทของการส่งเสริมสุขภาพใน 9 ประเด็นหลักดังกล่าว จากการสังเคราะห์บทบาทการส่งเสริมสุขภาพได้ใน 9 ประเด็นหลักที่สำคัญสามารถนำไปใช้ในแต่ละบริบทได้ และถือเป็นความท้าทายของพยาบาลในการนำไปประยุกต์ใช้ ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ การนำผลงานวิชาการ ผลงานวิจัยไปต่อยอดในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ที่ให้ความสำคัญกับการเน้นครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วม พร้อมกับการประสานความร่วมมือของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันเฝ้าระวัง คัดกรอง ป้องกันส่งเสริมพัฒนาการเด็กและแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อคุณภาพเด็ก

อย่างไรก็ตามเนื่องจากเอกสารบทความฉบับนี้ยังไม่ได้มีการระบุในการสืบค้นครอบคลุมการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพในบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในการให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพ

ที่เป็นพื้นฐานการดูแลสุขภาพของเด็กก็มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างกันและต้องมีการศึกษาในความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย²² ซึ่งอาจมีประเด็นหลักที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันได้ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

บทสรุป

การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการบทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อนำสู่การนำไปใช้ตามบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ ที่อยู่ในแต่ละบริบทของสถานบริการภายใต้การปฏิบัติงานตามกรอบกระบวนการพยาบาลที่สามารถสอดแทรก 9 ประเด็นหลักในการส่งเสริมสุขภาพ คือ 1) พัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนและเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง 3) เป็นผู้จัดการและประสานงานสุขภาพชุมชน 4) สนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาสมอง 5) เชื่อมประสานความร่วมมือในการติดตาม เฝ้าระวัง ส่งต่อระหว่างสหวิชาชีพและแผนกที่เกี่ยวข้อง 6) การแนะนำผู้ดูแลเด็กวัยก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับดูแลเด็กในการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ที่เหมาะสม 7) บูรณาการการส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของสมอง และพัฒนาการเด็ก 8) ปรับรูปแบบการดูแลตามบริบทหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และ 9) เป็นนักวิจัยนักวิชาการ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

ดังนั้นการทำบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน แรกเกิดถึง 6 ปี ที่เป็นวัยทองของชีวิตเนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตพัฒนาการและพัฒนาการทางสมองเจริญเติบโตมากที่สุดและถือเป็นช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิต การให้

ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพเด็กด้วยการส่งเสริมสุขภาพแต่เนิ่นๆ ครอบคลุม 9 ประเด็นหลักของการทำบทบาทการส่งเสริมสุขภาพจะช่วย

พัฒนาคุณภาพเด็กให้มีความพร้อมสำหรับการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสู่ช่วงวัยถัดไปอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

1. Nursing Division, Ministry of Public Health. Roles and duties of professional nurses. Bangkok: Tawan Media Publishing; 2018. (in Thai).
2. Chuanwan S, Prasartkul P. Verification of reported age of centenarians in Thailand. JPSS 2020;28(4):348-60.
3. Ministry of Public Health, Member of Child Development. Child developmental using developmental surveillance and promotion manual. [Internet]. [cited 2015 October 1]. Available from: http://doh.hpc.go.th/dspm/index_dspm.php .2018. (in Thai).
4. Chutabhakdikul N, Thanasetkorn P, Lertawasdatrakul O, Ruksee N. Tools development and normative criteria for assessment of executive function in early childhood. Bangkok: Institute of Molecular Biosciences, Mahidol University 2017;146-50. (in Thai).
5. Department of Health, Ministry of Public Health. Summary of the results of the child development project in the celebrations on the auspicious occasion of her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's 5th cycle birthday anniversary. [Internet]. Nonthaburi: Department of Health; 2015 [cited 2018 June 8]. Available from: http://thaichilddevelopment.com/dbox/open_pro.php. (in Thai).
6. Whittemore R, Knafl K. The integrative review: updated methodology. J Adv Nurs 2005;52(5):546-53. doi: 10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x. PMID: 16268861.
7. Effective Public Health Practice Project (EPHP). Quality assessment tool for quantitative studies; 2015 [cited 2015 October 1]. Available from: https://www.ephpp.ca/PDF/Quality%20Assessment%20Tool_2010_2.pdf.
8. Critical Appraisal Skills Program (CASP). 10 questions to help you make sense of qualitative research; 2015. [Internet]. [cited 2015 October 1]. Available from: http://www.casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/03/CASP-Qualitative-Checklist-2018_fillable_form.pdf.
9. Reticena KO, Yabuchi VNT, Gomes MFP, Siqueira LD, Abreu FCP, Fracolli LA. Role of nursing professionals for parenting development in early childhood: a systematic review of scope. Rev Lat Am Enfermagem 2019;27:e3213.
10. Chawaphanth S, Thammajinda O, Indhabhandhu J, Trakooltorwong P. Effects of training program on knowledge and skills of guardians in developmental surveillance and promoting early childhood development at the Baanpakuy child development center. [Research Report]. Chiang Mai: Payap University; 2017. p. 135. (in Thai).

11. Theparak S, Mukdaekasem P, Chayanuch J, Chaturapornpuem J. The study of caregivers and community participation about childcare factors to promotion of child growth and development on the regional health promotion center 4th and 5th. [Internet]. Ratchaburi: Maternal and Child Health, Health Promotion Group, Health Promotion Center Region 4 Ratchaburi; 2014. [cited 2018 June 5]. Available from: http://hpc4.go.th/rcenter/_fulltext/2014_0331103024_1551/20140403134122_548. (in Thai).
12. Thangtumpituk T. The development of a health promotion model for children with the community participation. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2018;19 (Suppl May-August):222-9. (in Thai).
13. Chawaphanth S. Surveillance and promotion of early childhood development using andragogy. *J Nurs Sci* 2018;36(3):4-17. (in Thai).
14. Deckard DK. Family matters: intergenerational and interpersonal processes of executive function and attentive behavior. *Current directions in psychological science* 2014;23(3):230-6.
15. Jaroonpunkasem R. Strategy and process of developing education game for early childhood: a research report. [Internet]. Bangkok: Rajamangala University of Technology Phra Nakhon; 2015. [cite 2019 January 10]. Available from: https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/2072/MCT_59_01.pdf?sequence=1. (in Thai).
16. Lemsawasdikul W. Health promotion in educational institute. *Journal of Safety and Health* 2017;11(2):1-11. (in Thai).
17. Limprasutra P, Suntayakorn C, Oba N, Kuntapeng A, Sukontasun P, Thongvichien S, et.al. Roles of community health nurses in current health care system: a case study in Phitsanulok province. *Journal of Nursing and Health Sciences* 2011;5(2):78-91. (in Thai).
18. Thongsri P, Chiangkhong A. Community health nurse's roles in school health service. *Journal of Public Health Nursing* 2018;32(2):203-21. (in Thai).
19. Allender JA, Rector C, Warner KD. *Community & public health nursing promoting the public's health*. 8th ed. China: Wolte Kluwe Health; 2014. p 808.
20. Kangthamniem K. The strategies for promoting illness pre-school age development during hospitalization. *HCU Journal* 2015;17(34):155-67. (in Thai).
21. Kodyee S. Nurses' roles regarding growth monitoring and promoting nutritional status for early childhood in kindergarten. *Journal of Nursing and Health Sciences* 2019;13(1):1-10. (in Thai).
22. Garner AS. Home visiting and the biology of toxic stress: opportunities to address early childhood adversity. *Pediatrics* 2013;132(Suppl 2):S65-73.

23. Chaichana J, Prachusilpa G. A study of professional nurse roles in sub-district health promotion hospital. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2018;19(Suppl September-December):193-202. (in Thai).
24. Imnamkhao S, Srichanchai J. Nurse's role of executive function promotion in early childhood. *Journal of MCU Nakhondhat* 2021;8(1):239-44. (in Thai).
25. Jumpasak S, Chanthathammasakun S, Rarung T. Developing health service model of health promotion and prevention for children from birth to 5 years in well-baby clinic of primary health care network, Phichit hospital. *Journal of The Department of Medical Services* 2018;43(6):30-7. (in Thai).
26. Tirapongsawat K, Sanewong P, Sombatthera K, Pakpoom O, Pichapiboonpokin T, Kongyung A. Model of promote child health in well baby clinic Hospital Health District Inspection Region 10 and 12. *Regional Health Promotion Center 6 Khon Kaen* 2015;14-23. (in Thai).
27. Praisang S, Chalermrungrrote W, Sunthonnon P, Sritep T. Information communication technology with emotional intelligence in early childhood. *Buabandit Journal of Educational Administration* 2020;19(4):22-37. (in Thai).
28. Kawashita Y, Kitamura M, Saito T. Early childhood caries. *Hindawi Publishing Corporation International Journal of Dentistry* 2011; 1-7. doi:10.1155/2011/725320
29. Pumchart A. Health promotion in preschool age on experiential activities planner (EAP) to good health behavior. *Journal Department of Health Service Support* 2018;14(3):57-67. (in Thai).
30. Sutthiprasert C, Nawan W, Rungseewong P, Poompachati P. The well-being of early childhood in new normal situation. *Dhonburi Rajabhat University Journal* 2021;15(1):225-41. (in Thai).
31. Sungsakul W, Phongsiri P, Meenongwah J, Ponkaew W. Situation and outcome-based recommendations to promote early childhood development. *Journal of Health and Nursing Education* 2021;27(1):193-205. (in Thai).
32. Kempainen V, Tossavainen K, Turunen H. Nurses' roles in health promotion practice: an integrative review. *Health Promotion International* 2013;28(4):490-501.